

Anna Pekárová,
nar. 22.10.1921 v Šutovciach.

FRANTIŠKOV NAD PLOUČNICÍ A ŽENSKÉ ŘEHOLNÍ ŘÁDY

FRANTIŠKOV NAD PLOUČNICÍ UND RELIGIÖSE ORDEN DER FRAUEN

Dobrý den,

jsme rádi, že otevíráte tuto malou publikaci o nedávné minulosti poválečného pohraničí. Vznikla společným zájmem projektových partnerů o spirituální témata, na české straně Spolku nad Ploučnicí a díky laskavé a inspirující spolupráci s německým partnerem městem Grünhain-Beierfeld pod vedením pana starosty, Joachima Rudlera. Česká strana soustředila informace k pobytu řeholnic pěti řádů v letech 1951–1956 ve Františkově nad Ploučnicí; německá strana rozvíjela myšlenku využití areálu bývalého kláštera v Beierfeld pro současný život.

Zrcadlový projekt s názvem „Příběhy a stopy minulosti ožívají“ byl na české straně podpořen Euroregionem ELBE/LABE (EEL-0347-CZ-28.02.2018) spolu s příspěvkem Česko-německého fondu budoucnosti (4-18-8433). Děkujeme za opakovanou podporu nejen spolkových aktivit, ale celého regionu.

Guten Tag,

wir freuen uns, dass Sie diese kleine Publikation über die jüngste Vergangenheit der Nachkriegsgrenzregion öffnen. Diese wurde im gemeinsamen Interesse der Projektpartner an spirituellen Themen, auf der tschechischen Seite des Vereins Spolek nad Ploučnicí und dank der freundlichen und inspirierenden Zusammenarbeit mit dem deutschen Partner, der Stadt Grünhain-Beierfeld unter der Leitung von Bürgermeister Joachim Rudler, geschaffen. Die tschechische Seite konzentrierte ihre Informationen auf den Aufenthalt der Nonnen der fünf Orden in den Jahren 1951–1956 in Františkov nad Ploučnicí; die deutsche Seite entwickelte die Idee, das Gelände des ehemaligen Klosters in Beierfeld für das heutige Leben zu nutzen. Das Spiegelprojekt unter dem Titel „Geschichten und Spuren der Vergangenheit werden lebendig“ wurde auf der tschechischen Seite von der Euroregion ELBE/LABE (EEL-0347-CZ-28.02.2018) gemeinsam mit dem Beitrag des Tschechisch-deutschen Zukunftsfonds (4-18-8433) unterstützt. Wir bedanken uns für diese zweifache Unterstützung, nicht nur der Vereinsaktivitäten, sondern der gesamten Region.

Poznáváme klášter v Beierfeld 6. 12. 2018
Entdecken Sie das Kloster in Beierfeld 6. 12. 2018

Setkání realizačního týmu projektu v Kadani 8. 2. 2019
Erkennung des Projektdurchführungsteams in Kadaň 8. 2. 2019

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Projekt Příběhy a stopy minulosti ožívají, číslo: EEL-0347-CZ-28.02.2018

FRANTIŠKOV NAD PLOUČNICÍ A ŽENSKÉ ŘEHOLNÍ ŘÁDY

FRANTIŠKOV NAD PLOUČNICÍ UND RELIGIÖSE ORDEN DER FRAUEN

OBSAH

O projektu příběhy a stopy minulosti ožívají	2
Historický úvod	5
Ženské řeholní řády	5
Řeholnice ve Františkově nad Ploučnicí	6
Odkud a kdy sestry přišly	6
Jaké řeholní řády zde byly internovány	8
Textilní továrna Benar	8
Politická převýchova	8
Volby 1954	10
Všední i nevšední den řeholnic	10
Propustky	11
Volnočasové aktivity	12
Práce v továrně	12
Pracovní pozice	13
Finanční ohodnocení	13
Konec působení řeholnic v textilním závodu Benar	14
Závěr	14

INHALT

Über unser Projekt	2
Historische Einführung	5
Frauenorden	6
Die Ordensschwwestern in Františkov nad Ploučnicí	6
Die Ankunft der Schwestern	6
Die internierten Orden	8
Die Textilfabrik Benar	8
Politische Umerziehung	8
Die Wahlen im Jahre 1954	10
Das alltägliche und unalltägliche Leben der Nonnen	10
Passierscheine	11
Freizeitaktivitäten	12
Arbeit in der Fabrik	12
Arbeitsstellen	12
Finanzielle Vergütung	13
Das Ende des Einsatzes der Nonnen im Textilbetrieb Benar	14
Schlussfolgerung	14

Historický úvod

Převzetím moci komunisty v roce 1948 začaly pro církve v Československu těžké časy. Jako typický totalitní režim měli i komunisté snahu likvidovat všechny, kteří jim stáli v cestě k absolutní moci ve státě. Církev, která měla značný vliv na obyvatelstvo a byla při tom ve velké míře nezávislá na státě, jak ve smyslu personálních tak ekonomických otázek, se přirozeně stala jednou ze zásadních překážek k dosažení úplného ovládnutí společnosti.

K cílenému ochromení a podřízení církve státu byla již v roce 1948 přijata opatření, která zbavovala církve možnosti samostatně fungovat, tzv. církevní zákony¹ a pozemková reforma². Záležitostí církve byl pověřen Státní úřad pro věci církevní³, který vykonával finanční a personální dohled nad církví, která tak ztratila možnost svobodného rozhodování o svých záležitostech⁴. Nejkontroverznějším počinem Státního úřadu pro věci církevní byly bezesporu akce vyklizení klášterů, tzv. Akce K, likvidací mužských klášterů a mužských řeholních řádů⁵ a akce Ř, která se týkala vyklizení ženských klášterů. Tato akce Ř probíhala v několika vlnách v průběhu července až října roku 1950. Kláštery byly zavírány a řádové sestry soustředěny do vybraných středisek-klášterů, které se nacházely většinou v pohraničních oblastech, a posléze zapojeny do práce v průmyslu nebo v zemědělství. Přesun řeholnic při akci „Ř“ z domovských klášterů do soustředovacích středisek byl poměrně divoký. Dvě sestry z řádu Anglických panen, které pracovaly v Benaru, o tom podávají svědectví. V roce 1950, 29. srpna. v noci je komunisté vyvezli z kláštera v Prešově na Konštantínové ulici č. 5 dvěma autobusy pod dozorem ozbrojených vojáků. Byla noc a sestry nevěděly, kam je vezou. Jeli s nimi dva vojáci tak si myslely, že je vezou někam postřílet. Dovezli je do vesnice pod Tatro Spišský Čtvrtek a tam je nad ráno ubytovali ve škole v tělocvičně, sestry spaly na zemi, později za nimi přivezli slavníky. Měly sebou jenom malou zásobu prádla a mnohé z nich nesly potom trvalé následky nastydnutí. Po nějaké době přijeli pánové z Čech a vybrali si sestry na práci do továrny do Benešova nad Ploučnicí.⁶

Nemovitý majetek byl řeholním řádům zabaven a přešel pod správu Náboženské matice, která posléze jednotlivé objekty přerozdělila mezi státní instituce.

Součástí tažení proti církvi byly počátkem padesátých let soudní procesy s kněžími i řeholníky. Procesy měly sloužit k odstrašení a vyrazení církevních elit z veřejného života. Posléze probíhaly politické procesy proti řádovým sestrám, které sloužily k zastrahování a následně i k definitivnímu zničení řádů.

Ženské řeholní řády

V roce 1950 působilo v Českých zemích 32 ženských řádů a kongregací.⁷ Ženské řehole, na rozdíl od mužských, působily většinou v sociální a vzdělávací oblasti, v nemocnicích, ústavech a školách. Vztah obyvatelstva k ženským řádům byl vesměs kladný, neboť většina společnosti oceňovala právě jejich pečovatelskou a vzdělávací činnost řeholních sester.

Historische Einführung

Mit der Machübernahme der Kommunisten im Jahre 1948 begannen für die Kirche in der Tschechoslowakei schwere Zeiten. Als typisches totalitäres Regime bemühten sich auch die Kommunisten, alle zu beseitigen, die der absoluten Macht im Staat im Wege standen. Die Kirche, welche bedeutenden Einfluss auf die Bevölkerung hatte und gleichzeitig sowohl in personalen als auch ökonomischen Fragen sehr unabhängig vom Staat war, wurde natürlich zu einem der grundlegendsten Hindernisse beim Erreichen der kompletten Beherrschung der Gesellschaft.

Zur gezielten Lähmung und Unterwerfung der Kirche wurden bereits 1948 Maßnahmen eingeleitet, welche dieser die Möglichkeit des selbstständigen Fungierens nahm. Dabei handelt es sich um die sogenannten Kirchengesetze¹ und die Grundstücksreform². Mit dem Fall Kirche wurde das Staatsamt für kirchliche Angelegenheiten³ betraut, welches die finanzielle und personale Aufsicht über die Kirche hatte. Diese verlor dadurch die Möglichkeit der freien Entscheidung über ihre Angelegenheiten⁴. Die kontroversten Maßnahmen des Staatsamtes für kirchliche Angelegenheiten waren zweifellos die Aktionen zur Räumung der Klöster. Diese umfassten die sogenannte Aktion K, die Beseitigung der Männerklöster und Männerorden⁵ und die Aktion Ř, welche die Räumung der Frauenklöster betraf. Die Aktion Ř wurde in mehreren Schüben zwischen Juli und Oktober 1950 durchgeführt. Die Klöster wurden geschlossen und die Ordensschwestern in ausgewählte Zentralklöster verlagert, welche sich größtenteils im Grenzgebiet befanden. Anschließend wurden sie in die Fabrikarbeit und in die Landwirtschaft eingegliedert. Die Umsiedlung der Orden aus den Heimat- in die zentralen Klöster im Rahmen der Aktion Ř war recht wild. Zwei Schwestern aus dem Orden der Englischen Fräulein, welche bei Benar arbeiteten, können dies bezeugen. Am 29. August 1950 holten die Kommunisten die Nonnen aus dem Kloster auf der Straße Konštantínová ulice 5 in Přesov mit zwei Bussen und unter Aufsicht bewaffneter Soldaten ab. Es war Nacht und die Schwestern wussten nicht, wohin sie gebracht werden. Mit ihnen fuhren zwei Soldaten. Also dachten sie sich, dass sie irgendwo erschossen werden. Sie brachten sie ins Dorf Spišský Štvrtok (Donnersmark) am Fuße der Tatra, wo sie gegen Morgen in einer Schulturnhalle untergebracht wurden. Sie schliefen auf dem Boden. Später wurden ihnen Strohsäcke gebracht. Sie hatten nur wenig Kleidung bei sich und viele Schwestern trugen dauerhafte Folgen der Erkältung davon. Nach einer gewissen Zeit kamen die Herren aus Böhmen und wählten einige der Nonnen für die Arbeit in der Fabrik in Benešov nad Ploučnicí (Bensen an der Polzen) aus.⁶

Die Immobilien wurden den Orden entwendet und fielen unter die Verwaltung der Náboženská matice, welche die einzelnen Objekte letztendlich auf staatliche Institutionen aufteilte.

Bestandteil der Kampagne gegen die Kirche waren Anfang der fünfziger Jahre die Gerichtsprozesse gegen Priester und Ordensbrüder. Die Prozesse sollten zur Abschreckung und Ausschaltung der kirchlichen Eliten im öffentlichen Leben

Odstraněním velkého množství řeholních sester pracujících ve zdravotnictví by však způsobilo značné personální problémy v této oblasti. Proto byly k internaci vybrány hlavně kontemplativní a školské řády.⁸ Řeholnice těchto řádů měly být nasazeny do průmyslu a zemědělství.

Řeholnice ve Františkově nad Ploučnicí

Řeholní sestry, které byly internovány zde, ve Františkově nad Ploučnicí, sem přišly právě po tzv. akci Ř. Většina internovaných sester tak byla členkami řádů, které působily mimo sociální oblasti, jako byly nemocnice nebo ústavy.

Z důvodu nedostatku pracovních sil a zároveň možnosti přímého politického ovlivňování řeholnic bylo rozhodnuto o jejich pracovním zapojení v průmyslu. Původní záměr úplného zrušení ženských řeholí byl nahrazen postupným vytlačováním řeholnic z veřejného života a tlakem na jejich dobrovolný odchod do civilu.⁹ Působením pracovního prostředí se stykem s civilními zaměstnanci a politická výchova měly vést k dobrovolnému odchodu sester do civilu. Dalším důvodem k přesunu sester do odvětví průmyslu a zemědělství byl již řečený nedostatek pracovních sil v těchto odvětvích. Dva tisíce řeholnic tak bylo z internačních středisek „převedeno“ do průmyslu. Během roku 1951 proběhlo umístování především mladších řeholnic do závodních internátů.

Odkud a kdy sestry přišly

První řeholnice přišly do Benešova nad Ploučnicí koncem září 1951 z Bohosudova, z toho 14 řeholnic z Kongregace sester dominikánek a 12 z Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže.¹⁰

Na základě jednání národního podniku Benar, kde byl akutní nedostatek pracovních sil, a Státního úřadu pro

dienen. Letztendlich fanden politische Prozesse gegen Ordensschwwestern statt, welche zur Abschreckung und anschließend zur definitiven Vernichtung des Ordens dienten.

Frauenorden

Im Jahre 1950 wirkten in den böhmischen Ländern 32 Frauenorden und Kongregationen.⁷ Die Frauenorden setzten sich meist, im Gegensatz zu den Männerorden, im sozialen und edukativen Bereich, in Krankenhäusern, Anstalten und Schulen ein. Das Verhältnis der Bevölkerung war gegenüber den Frauenorden durchweg positiv, denn der Großteil der Gesellschaft schätzte ihre Pflege- und Bildungsarbeit.

Die Abschaffung der vielen Ordensschwwestern im Gesundheitswesen hätte bedeutende Personalprobleme in diesem Bereich hervorgerufen. Aus diesem Grunde wurden vor allem kontemplative und schulische Orden interniert.⁸ Die Schwestern dieser Orden sollten in Industrie und Landwirtschaft eingesetzt werden.

Die Ordensschwwestern in Františkov nad Ploučnicí

Die Ordensschwwestern, welche in Františkov nad Ploučnicí (Franzenthal) interniert wurden, kamen nach der sogenannten Aktion Ř hierher. Der meisten der internierten Schwestern waren Mitglieder von Orden, die außerhalb des sozialen Bereiches, wie beispielsweise Krankenhäusern oder anderen Anstalten, wirkten.

Aufgrund des Mangels an Arbeitskräften und der gleichzeitigen Möglichkeit der direkten politischen Beeinflussung der Ordensschwwestern entschied man sich für deren Einsatz in der Industrie. Das ursprüngliche Ziel der kompletten Auflösung der Orden wurde durch die schrittweise Ausgliederung der Schwestern aus dem öffentlichen Leben und den Druckaufbau zu einem freiwilligen Übergang ins zivile Leben ersetzt.⁹ Die Wirkung des Arbeitsumfeldes mit Kontakt zu den zivilen Angestellten sowie die politische Erziehung sollten zum freiwilligen Übergang der Schwestern ins zivile Leben führen. Ein weiterer Grund für die Verlagerung der Schwestern in Industrie und Landwirtschaft war der bereits erwähnte Mangel an Arbeitskräften in diesen Zweigen. Zweitausend Ordensschwwestern wurden so aus den Internierungszentren in die Industrie „überführt“. Seit 1951 wurden vor allem jüngere Ordensschwwestern in Werksinternaten untergebracht.

Die Ankunft der Schwestern

Die ersten Ordensschwwestern kamen Ende 1951 nach Benešov nad Ploučnicí. Vierzehn davon kamen aus der Kongregation der Dominikanerinnen und zwölf aus der Kongregation der Barmherzigen Schwestern vom Heiligen Kreuz.¹⁰

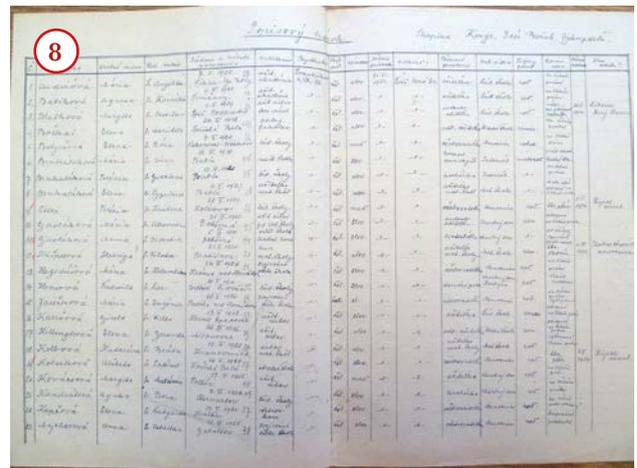
Auf Grundlage der Verhandlungen zwischen dem Staatsunternehmen Benar, welches unter akutem Arbeitskräftemangel litt, und dem Staatsamt für kirchliche Angelegenheiten entschied man sich für die Zuteilung der

6

Seznam členů národního výboru v Dřívě
Všeobecný odbor - církevní odd. Dne 25. srpna 1955.

Řeholnice
vškové hranice řeholnic
umístěných v okrese
Dřívě n.

Obec a místo pobytu řeholnic.	Řád	Vškové hranice						Celkem
		do let	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	
Františkov n.Pl. SI n.p.BENAR	Kongregace sv. Kříže	0	16	9	11	1	0	37
Dtto	Dtto sv. Kříže	0	0	0	9	1	0	10
Dtto	Anglická sestry	0	5	6	9	-	0	20
								67
Boletice n.L. SI ČSASKA	Pranonstrážky	0	7	2	4	-	0	13
Dřívě II. Domov pěst. tářských Charita	Kongregace školských sester sv. sv. Frant.	0	1	1	5	1	0	8
Horní Štěp. Domov odp. vínku Charita.	Dtto	0	0	2	2	3	0	7
Celkem		0	29	20	40	6	0	135

věci církevní, bylo rozhodnuto o přidělení řádových sester do této textilní továrny na práci.

Na příkaz podnikového ředitele národního podniku Benar byli pověřeni čtyři zaměstnanci k přivezení řádových sester ze Spišské Nové Vsi do Benešova nad Ploučnicí. Výprava vyrazila na Slovensko v říjnu 1951 a skládala se z jednoho autobusu pro padesát osob a dvou nákladních vozů s přívěsy.

Slovensko patřilo k zemi se silnou náboženskou tradicí, proto byly internované řeholnice umísťovány do oblastí mimo velká města a do méně religiozních oblastí, aby neměly podporu obyvatelstva a nemohly jej ovlivňovat. Většina sester zde umístěných pocházela ze Slovenska a přišla z internačních centralizačních klášterů, kam je soustředily při akci „Ř“. Tyto kláštery byly v Nových Zámcích a Spišské Nové Vsi na Slovensku, v Čechách to pak byl Bohosudov. (foto č. 6, 7, 8).

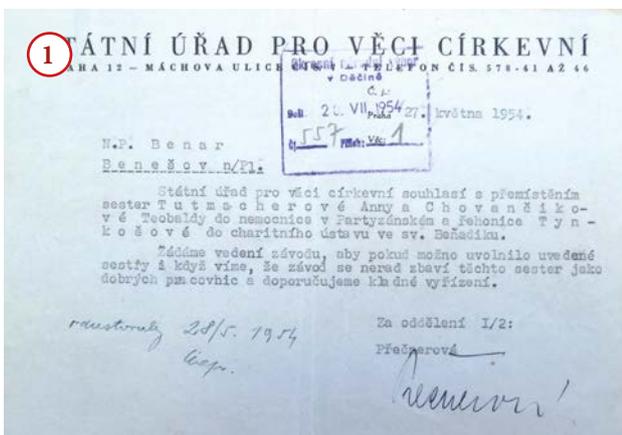
Sestry všech řádů byly společně ubytovány ve Františkově nad Ploučnicí, kde byl k tomuto využití areál bývalé textilní továrny. V tomto areálu se nacházela historická tovární budova firmy Mattausch, která se již pro výrobní účely nepoužívala. Národní podnik Benar zde měl umístěnou také závodní kuchyni a jídelnu. Dále se v areálu nacházel internát a vila-zámeček, původní rodinné sídlo Mattauschů, kde byly sestry ubytovány. Podmínky ubytování byly překvapivě v tomto areálu dobré. Na žádost sester byla navíc v prvním patře hned po jejich příchodu zřízena kaple. Veškeré práce si sestry na internátě obstarávaly samy a civilní obyvatelstvo sem nemělo přístup. Fluktuace řeholnic nebyla velká, spíše se jednalo o odsun nepohodlných sester na jiná

Ordensschwestern zur Arbeit in jener Textilfabrik.

Auf Befehl des Direktors des Staatsunternehmens Benar wurden vier Angestellte damit beauftragt, die Ordensschwestern aus Spišská Nová Ves (Zipser Neuendorf) nach Benešov nad Ploučnicí zu bringen. Die Gruppe machte sich im Oktober 1951 auf in die Slowakei und bestand aus einem Bus für fünfzig Personen sowie zwei Lkws mit Anhängern.

Die Slowakei war ein Land mit reicher religiöser Tradition, deshalb waren die internierten Ordensschwestern in weniger religiösen Gebieten außerhalb der großen Städte platziert worden, damit sie nicht von der Bevölkerung unterstützt werden und diese nicht beeinflussen konnten. Die meisten der hier Untergebrachten stammte aus der Slowakei und kam aus zentralen Internierungsklöstern, in welche sie durch die Aktion Ř geraten waren. Diese Klöster befanden sich in Nové Zámky (Neuhäusl) und Spišská Nová Ves in der Slowakei sowie in Bohosudov (Maria-schein) in Böhmen. (Bild Nr. 6, 7, 8)

Die Schwestern aller Orden wurden gemeinsam in Františkov nad Ploučnicí auf dem Areal der ehemaligen Textilfabrik untergebracht. Auf diesem Gelände befand sich das historische Gebäude der Firma Mattausch, welches nicht mehr zu Produktionszwecken genutzt wurde. Das Staatsunternehmen Benar hatte hier eine Betriebsküche und -kantine. Außerdem befand sich auf dem Areal ein Internat und ein villenartiges Schloßchen, in welchem die Schwestern untergebracht wurden. Der Zustand der Unterbringung auf dem Gelände war überraschend gut. Auf Verlangen der Schwestern wurde gleich nach ihrer Ankunft eine Kapelle im ersten Stock eingerichtet. Die Schwestern erledigten sämtliche Arbeit im Internat selbst und die Zivilbevölkerung hatte keinen Zutritt. Die Fluktuation der Ordensschwestern war nicht hoch. Es handelte sich eher um die Ausgliederung unangenehmer Schwestern an andere Orte oder die Verlegung Kranker in charitative Häuser. Gelegentlich geschah es auch, dass slowakische Schwestern, welche zur Behandlung in die Slowakei fuhren, nach ihrer Genesung nicht mehr nach Františkov nad Ploučnicí zurückkehrten und deren Vorsteherin sie zu Arbeiten in den dortigen Krankenhäusern einteilte.

místa nebo nemocných sester do charitních domů. Někdy se také stávalo, že slovenské sestry, které odjely na léčení na Slovensko, se již po vyléčení do Františkova nad Ploučnicí nevrátily a jejich představená je na Slovensku umístila na práci v tamních nemocnicích. (foto č.1 dodatečně povoleno k již umístěným řeholnicím na Slovensku).

Jaké řeholní řády zde byly internovány

Již od samého počátku internací se jednalo hlavně o čtyři řády. Byly to Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže, Kongregace sester dominikánek, Anglické panny, Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele. Později k nim ještě přibyla Kongregace Školských sester de Notre Dame. V roce 1954 z internátu odešly sestry de Notre Dame a Kongregace sester dominikánek. V srpnu 1956 na internát přibýlo 32 nových sester z řádu Dcery Božské lásky, které přešly z textilního závodu Libeč u Trutnova.

Jak již bylo řečeno, zde internované řády patřily k těm, které se specializovaly na vzdělávání a výchovu. Z toho pak vyplývá, že řeholnice byly většinou vzdělané ženy, které působily jako učitelky. Jediný kontemplativní řád zde byla Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele.

Textilní továrna Benar

Benešov nad Ploučnicí byl v minulosti významným průmyslovým a hlavně textilním centrem. Nacházel se zde jeden z nejvýznamnějších textilních závodů v Rakousku-Uhersku, firma Mattausch, která okolo roku 1900 v regionu zaměstnávala okolo 1500 pracovníků. Friedrich Mattausch vybudoval v Benešově nad Ploučnicí roku 1827 první mechanickou přádelnu bavlny. Dále se firma rozšířila do vedlejší obce Františkov nad Ploučnicí, kde zakoupila roku 1843 pozemky, na kterých postavila první přádelnu, po které následovala v roce 1862 přádelna druhá. V důsledku neustálého rozšiřování výroby v obou přádelnách ve Františkově byla založena v roce 1868 další přádelna na Bedřichově. Vedle přádelny ve Františkově nad Ploučnicí si Mattauschové vybudovali roku 1883 své rodinné sídlo (pozdější ubytování pro zaměstnance národního podniku Benar). Během druhé světové války přešla bývalá Mattauschova firma na vojenskou výrobu pro Wehrmacht. V důsledku toho byla po válce ihned znárodněna a roku 1946 zařazena do nově vzniklého Sdružení bavlnářských závodů. Roku 1949 se pak transformovala na samostatný národní podnik Benar se sídlem v Benešově nad Ploučnicí.

Politická převýchova

Řeholnice měly být politicky zpracovávány a byl na ně vyvíjen psychologický nátlak, aby dobrovolně opustily řád a odešly do civilu. Prostředků k způsobení rozkolu řeholní komunity bylo mnoho, pracovní vytížení, zavedení propustek nebo politické působení referentky a to s jediným cílem, sestrám znepříjemnit jejich každodenní život tak, aby odešly z řádu.

Hlavním prostředkem pro narušení soudržnosti řeholních řádů bylo zapojení sester do samotného pracovního procesu. Dalším pak bylo mísení různých řeholí v internátě

Die internierten Orden

Bereits seit Beginn der Internierung waren hauptsächlich vier Orden betroffen. Dabei handelte es sich um die Kongregation der Barmherzigen Schwestern vom Heiligen Kreuz, die Kongregation der Dominikanerinnen, die Englischen Fräulein und die Kongregation des Heiligsten Erlösers. Später kam noch die Kongregation der Schwestern von Unserer Lieben Frau hinzu. Im Jahre 1954 verließen die Schwestern von Unserer Lieben Frau sowie die Dominikanerinnen das Internat. Im August 1956 kamen 32 neue Schwestern aus dem Orden der Töchter der göttlichen Liebe ins Internat, welche aus dem Textilbetrieb in Libeč (Gabersdorf) bei Trutnov (Trautenau) umsiedelten. Wie bereits erwähnt, gehörten die internierten Orden zu denen, welche sich auf Bildung und Erziehung spezialisiert hatten. Daraus folgt, dass die Ordensschwestern meist gebildete Frauen waren, welche als Lehrerinnen arbeiteten. Der einzige kontemplative Orden war die Kongregation des Heiligsten Erlösers. (Bild Nr.1 nachträgliche Genehmigung für die bereits untergebrachten Ordensschwestern in der Slowakei)

Die Textilfabrik Benar

Benešov nad Ploučnicí war in der Vergangenheit ein bedeutendes Industrie- und vor allem Textilzentrum gewesen. Hier befand sich einer der bedeutendsten Textilbetriebe Österreich-Ungarns, die Firma Mattausch, welche um 1900 in der Region 1500 Arbeiter beschäftigte. Friedrich Mattausch erbaute 1827 in Benešov nad Ploučnicí die erste mechanische Baumwollwäscherei. Zudem erweiterte sich die Firma ins benachbarte Františkov nad Ploučnicí, wo sie im Jahre 1843 Grundstücke erwarb, auf welchen sie die erste Wäscherei erbaute. Im Jahre 1862 folgte die zweite. Aufgrund der ständigen Produktionserweiterung in Františkov wurde 1868 eine weitere Wäscherei in Bedřichov gegründet. Neben der Wäscherei in Františkov nad Ploučnicí errichteten sich die Mattauschs 1883 ihren Familiensitz (spätere Unterkunft für Angestellte des Staatsunternehmens Benar). Während des Zweiten Weltkriegs ging die ehemalige Firma Mattausch zur militärischen Produktion für die Wehrmacht über. Daraufhin wurde sie nach dem Krieg sofort verstaatlicht und 1946 in den neu entstandenen Verband der Baumwollbetriebe eingegliedert. Im Jahre 1949 entwickelte sie sich zum selbstständigen Staatsunternehmen Benar mit Sitz in Benešov nad Ploučnicí.

Politische Umerziehung

Die Nonnen sollten politisch manipuliert werden. Es wurde psychischer Druck aufgebaut, um sie davon zu überzeugen, den Orden freiwillig zu verlassen und ins zivile Leben überzugehen. Es gab ausreichend Mittel zur Spaltung der Ordensgemeinschaft: die Arbeitsbelastung, Einführung von Passierscheinen oder der Einsatz einer Referentin. Einziges Ziel war es, das alltägliche Leben der Schwestern unangenehm zu gestalten, damit sie den Orden verließen. Das Hauptmittel zur Zerstörung des Ordenszusammen-

a tím vnesení rozkolu mezi nimi z důvodů náboženských. Referentka, nebo také zmocněnkyně docházela za sestrami každý den do zaměstnání a vedla s nimi individuální rozhovory, také zároveň úřadovala na závodním internátě. Úkolem referentky bylo narušovat řádové řehole a podporovat mezi nimi vše světské. Náplní práce referentky bylo mezi sestrami způsobit rozkol například tím, že jedné řeholnici návštěvu povolila a druhé, která se v dobové mluvě „projevovala reakčně“, nikoli. Mnoho „nepřízpusobivých“ sester, bylo z internátu převedeno jinam, to se dělo na základě kádrových posudků a pravidelných měsíčních hlášení referentky nadřízeným orgánům. (foto č. 2, 3, 4, 5 příklad kádrových posudků. Jeden z posudků se týká sestry Marie Raškové z řádu Anglických panen)

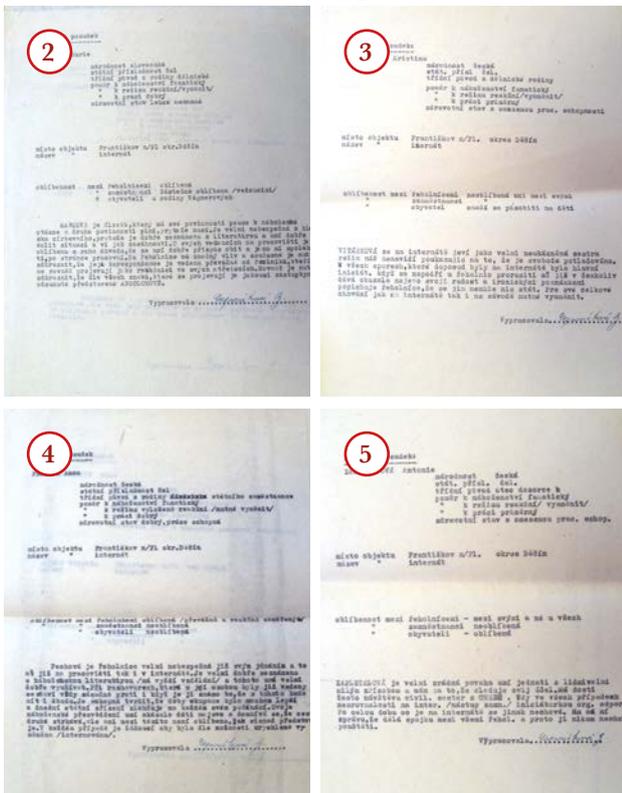
Snaha o politické ovlivňování probíhala také ve volném čase řeholnic. Čtení denního tisku probíhalo každý den po sedmé hodině večerní. Rozhlasem byly šířeny ideologické interpretace informací dvakrát denně v celém objektu a rozhlasové reproduktory byly umístěny i na chodbách. Každý měsíc byl promítán ten správný film nebo byl organizován ideově zaměřený výlet. V čtení přehledu tisku a tvorbě dobové nástěnky se řeholní řády střídaly. Například Kongregace sester dominikánek si vždy, k nespokojenosti referentky, z tisku vybírala nepolitická témata, všeobecná témata, recepty, kulturu a další, pokud možno neutrální záležitosti. Vzhledem k velké pracovní vyčerpání se od roku 1952 přehled denního tisku prováděl třikrát týdně a od roku 1954 už zde byla jen nástěnka, kterou dělala sama referentka. V roce 1954 aktivita sester polevila s ohledem na to, že se očekávaly změny v souvislosti se zákonem o zrušení ženských řeholních řádů.

Celorepubliková akce „soustředění všech představených“¹¹ se zde dotkla dvou řádů, a to Anglických panen a Kongregace sester dominikánek. Jejich představené byly v červ-

halts war die Einbindung der Schwestern in den Arbeitsprozess selbst. Ein weiteres war die Mischung verschiedener Orden im Internat, durch welche es aus religiösen Gründen zu Zwiespälten unter den Nonnen kam. Die Referentin, oder auch Bevollmächtigte besuchte die Schwestern jeden Tag auf Arbeit und führt individuelle Gespräche mit ihnen. Gleichzeitig amtierte sie im Betriebsinternat. Die Aufgabe der Referentin war die Störung der Ordensgemeinschaft und die Unterstützung aller weltlichen Dinge unter ihnen. Arbeitsinhalt der Referentin war es, für Konflikte zwischen den Nonnen zu sorgen. So wurde einer Nonne beispielsweise Besuch gewährt und einer anderen, welche sich laut damaliger Sprechweise „reaktionär ausdrückte“, nicht. Viele der „nicht anpassungsfähigen“ Schwestern wurde aus dem Internat an einen anderen Ort überführt. Dies geschah auf Grundlage von Kaderbeurteilungen und regelmäßigen monatlichen Meldungen der Referentin an die übergeordneten Organe. (Bild Nr. 2, 3, 4, 5 beispielhafte Kaderbeurteilungen. Eine der Beurteilungen betrifft Marie Rašková aus dem Orden der Englischen Fräulein)

Versuche der politischen Beeinflussung erfolgte auch im Rahmen der Freizeit der Nonnen. Die Lektüre der Tageszeitung fand täglich nach 19 Uhr statt. Durch den Rundfunk wurden die ideologisch interpretierten Informationen zweimal am Tag im gesamten Objekt verbreitet. Die Lautsprecher waren auch auf den Gängen platziert. Jeden Monat wurde ein passender Film gezeigt oder ein Ausflug organisiert, welcher der Idee der Zeit entsprach. Die Schwestern wechselten sich bei der Lektüre der Zeitungsübersicht und der Erstellung der Pinnwand ab. Die Kongregation der Dominikanerinnen beispielsweise wählte stets zur Unzufriedenheit der Referentin unpolitische Themen der Zeitung aus – allgemeine Themen, Rezepte, Kultur und andere, sofern möglich neutrale Angelegenheiten. Aufgrund der hohen Auslastung durch die Arbeit wurde die Zeitungsübersicht ab 1952 nur noch dreimal wöchentlich erstellt. Ab 1954 gab es nur noch eine Pinnwand, welche die Referentin selbst erstellte. Im Jahre 1954 ließ die Aktivität der Schwestern anlässlich der Erwartung von Veränderungen in Zusammenhang mit dem Gesetz zur Auflösung der Frauenorden nach.

Die Aktion „Zusammenführung aller Vorsteherinnen“ in der gesamten Republik¹¹ betraf hier zwei Orden, die Englischen Fräulein und die Kongregation der Dominikanerinnen. Deren Vorsteherinnen wurden im Juni 1952 im Kloster in Hejnice (Haindorf) interniert.¹² Die Englischen Fräulein beantragten bis April 1955 siebenmal die Freilassung ihrer Vorsteherin. Diese Versuche blieben jedoch erfolglos. Nach der Internierung ihrer Vorsteherinnen wählten die Schwestern Vertreterinnen. Die Namen dieser beiden Nonnen blieben vor den Ämtern, bzw. vor der Referentin, geheim. Auf die Frage, welche der Schwestern die internierte Vorsteherin vertrat, antworteten sie, dass sie keine Vorsteherin haben.¹³ Der Orden der Englischen Fräulein gehörte zu den weniger zugänglichen bezüglich jeglicher „Umerziehung“. Über die gesamte Zeit bewahrten sie sich ihre strenge Ordensdisziplin. Die Abschiebung der Vorsteherinnen sollte die Ordensmoral stören, was jedoch nicht gelang. Auch die weiteren Versuche, die Schwestern aus der Bahn

nu 1952 internovány v klášteře V Hejnicích.¹² Anglické panny do dubna 1955 již po sedmé žádaly propuštění své představené, avšak neúspěšně. Po internaci svých představených si sestry zvolily jejich zástupkyně hlasováním, jména těchto dvou řeholnic zůstala před úřady, respektive před referentkou, utajena. Na dotaz, která ze sester zastupuje internované představené, odpovídaly, že žádnou zástupkyni nemají.¹³ Řád Anglických panen patřil k nejméně přístupným jakékoli „převýchově“. Po celou dobu si udržovaly přísnou řádovou disciplínu. Odsun sester představených měl narušit řádovou morálku, což se nepotvrdilo.

S neúspěchem se setkaly i další snahy vykolejit sestry. Nábor do odborů nebo do ROH¹⁴ se setkával se stejným nezájmem.

Politickou převýchovu, pomocí referentek, řídil přímo Státní úřad pro věci církevní. Referentky měly jednou do měsíce několik dní trvající porady v Praze a také spolupracovaly s okresním a krajským církevním tajemníkem.

Volby 1954

Volební účast v tomto roce byla pro vládnoucí komunistickou stranu důležitá, proto před volbami na jaře roku 1954 do národních výborů zahájily rozsáhlou kampaň mezi řeholnicemi. Agitace byla prováděna na internátě referentkou, závodním ředitelem a generálním vikářem. Sestrám bylo slibováno, že pokud budou volit, tak jim zajistí, že nepůjdou do civilu. Především však záleží na tom, jak se v tomto zachovají, jinak si samozřejmě ponесou odpovědnost za důsledky svého rozhodnutí. Vikář se oháněl Písmem svatým, jako že Panna Maria se dostavila k sčítání lidu, sama svatá Rodina pracovala jako jiní lidé a že je důležité přizpůsobit se době.¹⁵

Kampaň nebyla úspěšná, volební účast při volbách mezi řeholnicemi byla 57,3%, nejnižší v závodních internátech 12,85%.¹⁶ Druhé volby téhož roku v listopadu do Národního shromáždění byly na voličskou účast řeholnic hojnější. V závodních internátech na 56,1%.¹⁷ Čtyři dny po jejich konání dostaly řeholnice z Kongregace sester dominikánek a sestry de Notre Dame výpověď z podniku. Jako důvod byl uveden nadbytek pracovních sil a nutnost náhrady za německé křížové sestry jako výpomoc v sociálních a charitativních ústavech. Sestry odcestovaly již druhý den po tomto zdůvodnění. Jestli to byl trest za neúčast ve volbách nebo jen shoda okolností, lze těžko posoudit. Nicméně vzhledem k tomu, že počet řeholnic, po odchodu těchto dvou řádů, se po zbytek roku 1954 a celý rok 1955 pohyboval v přibližně stejném počtu a v červnu 1954 byly zrušeny propustky, lze předpokládat, že se nejednalo o záměrné potrestání, ale to zůstává v oblasti domněnek.

Všední i nevšední den řeholnic

Vzhledem k pracovnímu vytížení nebylo umožněno vykonávat sestrami liturgii v požadované míře. Referentkou bylo rozhodnuto, že se bohoslužby omezí na odpoledne v kapli v internátě nebo zde byla možnost docházet na raní mši do kostela v Benešově nad Ploučnicí, nedělní mše

zu bringen, blieben erfolglos. Die Anwerbung in die Gewerkschaften oder ins ROH¹⁴ traf ebenso auf Desinteresse. Die politische Umerziehung durch die Referentin wurde direkt vom Staatsamt für kirchliche Angelegenheiten gesteuert. Die Referentinnen nahmen einmal pro Monat an Beratungen in Prag teil, welche mehrere Tage andauerten. Zudem kooperierten sie mit dem Bezirks- und Regionssekretär für kirchliche Angelegenheiten.

Die Wahlen im Jahre 1954

Die Wahlbeteiligung in diesem Jahr war für die regierende kommunistische Partei von großer Bedeutung. Aufgrund dessen rief sie vor den Wahlen in die Nationalausschüsse im Frühling 1954 eine umfangreiche Kampagne unter den Nonnen ins Leben. Die Propaganda im Internat führten die Referentin, der Betriebsleiter sowie der Generalvikar durch. Den Schwestern wurde versprochen, dass sie nicht ins zivile Leben übertreten müssen, wenn sie wählen gehen. Vor allem hänge dies jedoch davon ab, wie sie sich dabei verhalten. Gegebenenfalls müssten sie selbstverständlich die Verantwortung für Konsequenzen ihrer Entscheidung tragen. Der Vikar verteidigte sich mit der Heiligen Schrift. Die Jungfrau Maria sei auch zur Volkszählung gegangen, die heilige Familie selbst hätte auch gearbeitet wie normale Leute. Es sei wichtig, mit der Zeit zu gehen und sich anzupassen.¹⁵

Die Kampagne war jedoch nicht erfolgreich. Die Wahlbeteiligung unter den Nonnen lag bei 57,3%, die niedrigste in den Betriebsinternaten bei 12,85%.¹⁶ Bei den zweiten Wahlen im November jenen Jahres für die Nationalversammlung war die Beteiligung der Nonnen höher. In den Betriebsinternaten betrug sie 56,1%.¹⁷ Vier Tage nach den Wahlen kündigte das Unternehmen die Schwestern der Kongregation der Dominikanerinnen sowie die Schwestern Unserer Lieben Frau. Als Grund dafür gab man Arbeitskräfteüberfluss und den Bedarf, die deutschen Kreuzschwestern als Aushilfe in Sozial- und Karitativanstalten zu ersetzen. Die Schwestern reisten bereits am zweiten Tag nach Erhalt dieser Begründung ab. Ob es sich um eine Strafe für das Fernbleiben von den Wahlen oder um einen Zufall handelte, lässt sich schwer sagen. Angesichts der Tatsache, dass die Anzahl der Nonnen nach der Abreise der zwei Orden bis Ende 1954 und das gesamte Jahr 1955 nicht großartig variierte und im Juni 1954 die Passierscheine gestrichen wurden, lässt sich vermuten, dass es sich nicht um eine zielgerichtete Bestrafung handelte. Dies bleibt jedoch nur eine Vermutung.

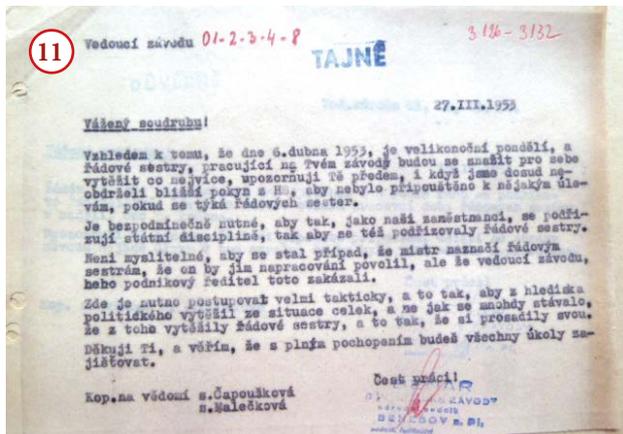
Das alltägliche und unalltägliche Leben der Nonnen

Aufgrund der Auslastung durch die Arbeit konnten die Schwestern die Liturgie nicht in erforderlichem Maße durchführen. Die Referentin entschied, dass sich die Gottesdienste auf den Nachmittag in der Kapelle oder dem Internat zu beschränken haben. Zudem gab es die

byla sloužena v ranních hodinách také na internátě. Zpočátku se některé sestry modlily během pracovní doby, ale po upozornění, že se tak nemůže dít v zaměstnání, od toho byly nuceny upustit. Při docházení do kostela v Benešově nad Ploučnicí zde byla možnost se více setkávat s civilním obyvatelstvem. Tato možnost, z pohledu vládnoucího režimu, ve svém důsledku mohla potenciálně ovlivnit smýšlení lidí s ohledem na náboženské vyznání. Úřady o této možnosti věděly a do internátu tak umístily stálého duchovního. Toto jednání se však ze strany většiny sester nesetkalo s pochopením. Dosazený zpovědník z Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele působil a také trvale žil v internátě od prosince 1952. Sestrám bylo známo, že v církvi jsou dvojí kněží, jedni tzv. vlastenečtí, prorežimní a ti druzí, nepohodlní, chtěly si proto zachovat možnost volby. Farář, který působil v Benešově nad Ploučnicí, patřil k té druhé skupině. Některé sestry se domáhaly jeho vstupu na internát, což mu nebylo umožněno a kvůli svému protirežimnímu zaměření byl brzo ze svého postu odstraněn a na internát dosazen stálý, „vlastenecký“, duchovní. Přiděleného duchovního sestry de Notre Dame ignorovaly, zpovědníka si našly pak v Děčíně.

Propustky

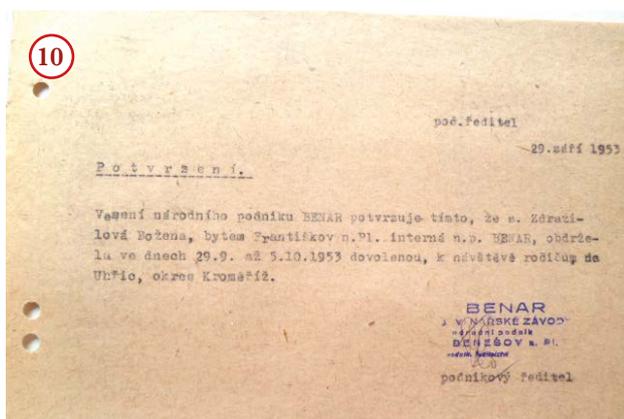
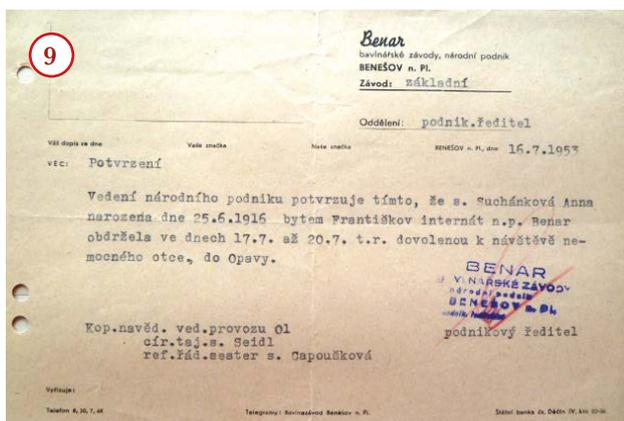
Zpočátku svého nedobrovolného zařazení do společnosti měly sestry poměrně volný režim, mohly opouštět internát bez jakéhokoliv předchozího povolení. Situace se změnila po jejich odmítnutí nastoupit do zaměstnání v den církevního svátku. (foto č. 11) Jako trest za tuto neposlušnost byly řeholnicím zavedeny propustky. Odepření propustky bylo formou trestu za „nevhodné“ chování. Propustky bylo nutné žádat pro opuštění internátu, na dovolenou, návštěvu nebo třeba na výlet. Dle nařízení státních orgánů bez předešlého souhlasu referentky nebylo možné propustku na dovolenou povolit. Přesto se někdy stávalo, že sestry dostaly povolení k dovolené od svých vedoucích v závodě. Po důrazném upozornění závodních orgánů všem vedoucím, že bez předešlé konzultace s referentkou není možné udělovat sestrám povolenku k dovolené, se tato možnost zcela zrušila. Tyto omezující praktiky se neobešly bez odezvy ze strany řeholnic. Sestry se domáhaly propustek na cestu na Slovensko, a když jim to bylo zamítnuto, tak se jasně vyjádřily v tom smyslu, že jim byla slíbena svoboda, ale takovéto zacházení nelze za svobodu považovat. Je to tak zřejmé omezování osobní svobody, a pokud mají být

Möglichkeit, die morgentlichen Messen in der Kirche in Benešov nad Ploučnicí zu besuchen. Die Sonntagsmesse wurde in den Morgenstunden ebenfalls im Internat abgehalten. Zu Beginn beteten manche Schwestern während der Arbeitszeit. Nachdem sie darauf hingewiesen wurden, dass dies während ihrer beruflichen Tätigkeit nicht möglich sei, mussten sie davon ablassen. Beim Kirchenbesuch in Benešov nad Ploučnicí war es möglich, die Zivilbevölkerung besser kennenzulernen. Dies bot, aus Perspektive des Regimes, die Möglichkeit, die Gesinnung der Menschen bezüglich des religiösen Bekenntnisses zu beeinflussen. Die Ämter wussten von dieser Chance und platzierten dauerhaft einen Geistlichen im Internat. Dieses Vorgehen traf bei den meisten Schwestern auf Unverständnis. Der eingesetzte Beichtvater aus der Kongregation des Heiligsten Erlösers begann sein Wirken und lebte ab Dezember 1952 im Internat. Den Schwestern war bekannt, dass es in der Kirche zwei Arten von Priestern gab, die einen sogenannten patriotischen, welche dem Regime zugewandt waren und die anderen, unangenehmen. Aus diesem Grund wollten sie selbst wählen können. Der Pfarrer von Benešov nad Ploučnicí gehörte zur zweiten Gruppe. Einige Schwestern forderten seinen Eintritt ins Internat, was ihm jedoch nicht ermöglicht wurde. Aufgrund seiner Ausrichtung gegen das Regime wurde er bald von seinem Posten suspendiert. Im Internat wurde ein fester „patriotischer“ Geistlicher eingesetzt. Die Schwestern Unserer Lieben Frau ignorierten den zugeteilten Geistlichen. Sie fanden in Děčín (Tetschen) einen Beichtvater.

Passierscheine

Zu Beginn ihres unfreiwilligen Aufenthaltes hatten die Schwestern ein relativ lockeres Regime. Sie konnten das Internat ohne jegliche vorläufige Genehmigung verlassen. Die Situation veränderte sich nach ihrer Ablehnung, an kirchlichen Feiertagen zu arbeiten. (Bild Nr. 11) Als Strafe für diesen Ungehorsam wurden Passierscheine eingeführt. Die Ablehnung eines Passierscheines war eine Form von Strafe für „unangebrachtes“ Verhalten. Sie mussten beantragt werden, um das Internat zu verlassen, Urlaub zu machen, Besuche zu tätigen oder einen Ausflug zu unternehmen. Laut Verordnung der Staatsorgane konnten Passagierscheine für Urlaub nicht ohne vorherige Zustimmung der Referentin genehmigt werden. Trotzdem geschah es gelegentlich, dass die Schwestern von ihren Anleitern im Betrieb eine Urlaubsgenehmigung bekamen. Nachdem die Betriebsorgane deutlich darauf hingewiesen wurden, dass den Nonnen ohne vorherige Konsultation mit der Referentin keine Urlaubsgenehmigungen erteilt werden dürfen, wurde diese Möglichkeit komplett aufgehoben. Diese einschränkende Maßnahmen kamen nicht ohne eine Reaktion der Ordensschwestern umhin. Die Schwestern beantragten Passagierscheine in die Slowakei. Als ihnen diese verwehrt wurden, drückten sie deutlich aus, dass ihnen Freiheit versprochen wurde, dieses Vorgehen jedoch nicht als solche bezeichnen ließe. Es handele sich um eine Einschränkung der persönlichen Freiheit. Sollten sie als normale Arbeiterinnen wahrgenommen werden, müsse

brány jako běžní zaměstnanci, tak by se s nimi mělo také tak zacházet. Situace s udělováním propustek se změnila až v roce 1954, kdy se očekávaly změny ve vztahu státu k řeholnicím. Pro opuštění internátu přestalo být nutné žádat o povolení. (foto č. 9, 10 povolení k dovolené).

Sestry také mohly přijímat návštěvy, které měly možnost přespat v místním hostinci. Zde však nikdo nechtěl přespat pro zimu a nepořádek. Sestry si tak zařídily pro své návštěvy ubytování u místních lidí. Tomu se však státní orgány snažily zamezit tím, že pro návštěvy bylo v internátě zařízeno ubytování. Nežádoucí kontakt řeholnic s místními obyvateli a jejich vliv na ně byl tak co nejméně omezen.

Volnočasové aktivity

Sestry světily neděli. To byl také den, kdy se celý kolektiv scházel, a z tohoto důvodu odmítaly řeholnice nastoupit v neděli do práce. Volné chvíle prodlévaly v modlitbách, zabývaly se ručními pracemi nebo chodily ven do parku, který obklopoval vilu. Zanedbaný park si svépomocí upravily. Referentka pro sestry pořádala výlety, kterých se účastnily především mladší sestry.

Práce v továrně

Vzhledem k politickému rozhodnutí ohledně církevních řádů byl určitý počet sester převeden na práci v průmyslu. Většinou se jednalo o textilní závody, jako zde v Benešově nad Ploučnicí, v národním podniku Benar. Práce v textilní továrně byla fyzicky i psychicky náročná, sestry zde pracovaly manuálně jako textilní dělnice. Pracovalo se i na tři směny, v noci, přesčas, někdy i šestnáctihodinové pracovní směny. Hygienické a pracovní podmínky byly na velice

man mit ihnen auch entsprechend umgehen. Die Situation bezüglich der Erteilung von Passagierscheinen änderte sich erst 1954, als sich das Verhältnis des Staates zu den Nonnen verändern sollte. Für das Verlassen des Internats musste keine Genehmigung mehr beantragt werden. (Bild Nr. 9, 10 Urlaubsgenehmigung)

Die Schwestern durften auch Besuch empfangen, welcher im örtlichen Gasthaus übernachten sollte. Aufgrund der Kälte und Unordnung, wollte dort jedoch niemand übernachten. So verabredeten die Schwestern Unterkünfte für ihre Besucher bei den Einheimischen. Dies versuchten die staatlichen Organe zu unterbinden, in dem sie im Internat Übernachtungsmöglichkeiten für Besucher einrichteten. Der unerwünschte Kontakt der Ordensschwestern zu den einheimischen Bewohnern und der Einfluss der Nonnen auf diese konnte so am besten eingegrenzt werden.

Freizeitaktivitäten

Die Schwestern heiligten den Sonntag. An diesem Tag traf sich das gesamte Kollektiv und aus diesem Grund lehnten die Ordensschwestern die sonntägliche Arbeit ab. Ihre Freizeit verbrachten sie im Gebet, beschäftigten sich mit Handarbeiten oder spazierten durch den Park, welcher die Villa umgab. Um die vernachlässigten Grünflächen kümmerten sie sich aus eigener Kraft. Die Referentin organisierte Ausflüge für die Schwestern, an welchen vor allem die jüngeren unter ihnen teilnahmen.

Arbeit in der Fabrik

Aufgrund der politischen Entscheidung über die kirchlichen Orden wurde ein gewisser Anteil der Schwestern in die industrielle Arbeit eingegliedert. Meist handelte es sich um Textilfabriken, wie das Staatsunternehmen Benar in Benešov nad Ploučnicí. Die Arbeit in der Textilfabrik war physisch sowie psychisch anspruchsvoll. Die Schwestern wurden zur Ausführung manueller Tätigkeiten eingesetzt. Es wurde in drei Schichten gearbeitet, welche durch Überziehungen gelegentlich bis zu sechzehn Stunden dauern konnten. Auch nachts wurde gearbeitet. Die Arbeitsbedingungen waren auch im Bereich der Hygiene auf sehr niedrigem Niveau. Der Alltag war von Staub, Lärm und Hitze, ausgehend von den Textilmaschinen, geprägt. Das betraf nicht nur die Schwestern, sondern alle Angestellten. Die Nonnen arbeiteten in Ordenskleidung, da sie sich weigerten diese abzulegen, um nicht gegen die Ordensregeln zu verstoßen. Die Schwestern wurden nach dem Alphabet geordnet und ohne Unterscheidung ihrer Ordenszugehörigkeit eingeteilt.

Arbeitsstellen

Zu Beginn wurden die Nonnen an weniger qualifizierten Stellen eingesetzt. Sie wurden als billige Arbeitskraft wahrgenommen. Daraufhin beschwerten sich die Schwestern, dass sie Positionen bekommen, welche kein ziviler Arbeiter annehmen würde. Die Ordensschwestern führten meist Arbeiten an Maschinen in der Wäscherei, der Weberei und an den Spulmaschinen aus. Trotzdem wurden sie nach ei-

nízké úrovni. Prach, hluk a horko od textilních strojů bylo každodenní realitou. To se však netýkalo pouze sester, ale zaměstnanců obecně. Sestry pracovaly v řeholním oděvu, který si odmítly sundat, neboť by to bylo proti řeholním pravidlům. Sestry byly zařazeny do práce podle abecedy a bez rozdílů jejich řádů.

Pracovní pozice

Zpočátku byly přiřazovány na méně kvalifikované pracovní pozice. Bylo na ně pohlíženo jako na levnou pracovní sílu. Sestry si následně stěžovaly, že dostávají pracovní pozice, na které by žádný civilní zaměstnanec nešel. Řeholnice nejčastěji vykonávaly práci v přádelně u strojů, v tkalcovně a u soukacích strojů. Přesto se postupem času dostávaly ke kvalifikovanější práci. Bylo to díky jejich pracovitosti, píli a zájmu o další vzdělávání v oboru. Navštěvovaly například vzdělávací odborná školení. Sestry byly tak paradoxně pravidelně vyhlášovány mezi nejlepšími pracovníky. Při schůzi v továrně vytykali tehdejšímu řediteli, že protěže sestry. Dokonce jim dovolil zřídit si na internátě kapli. Klidně na to odpověděl: „Nedal bych 5 řeholnic za 20 dělníků. Ty jste ještě neviděli zahálet v oknech.“¹⁸ Závody by tak měly velký problém, kdyby se musely řeholnic zbavit, jak zaznívaly některé hlasy. Vzhledem k tomu, že byly dobrými pracovníci, bylo pro referentku dosti obtížné vyjednat v závodě nějaká kárná opatření proti řeholnicím. (foto č. 12)

Finanční ohodnocení

Sestry si oprávněně stěžovaly na některé poměry v závodě. Byly třeba nuceny pracovat v neděli pod pohružkou nevydání potravinových lístků. Také jim vadilo chybné vypočítání mzdy. Tato stížnost se ukázala jako oprávněná a po mnoha urgencích byla zjednána náprava. Původním odměňováním sester za jejich práci byl tzv. vestiář¹⁹, který byl nahrazen mzdou. Mzdu sestry odevzdávaly sestřím představeným, které v továrně nepracovaly. Sestry představené s těmito finančními prostředky hospodařily dle jejich nejlepšího

12

Nákladní výkony řádových sester, pracujících v n.p. Beneš.

Závod 02 přádelna Benešov n. Pl.

sestra Fiketová, která plní svou normu na	150 %
Petrková	110 %
Karišáková	110 %
Potořilová	110 %

Závod 02 tkalcovna Benešov n. Pl.

sestra Zdražilová	150 %
-------------------	-------

Závod 03 skřínka Benešov n. Pl.

sestra Marešková	110 %
Suchánková	110 %

Závod 04 přádelna Bedřichov

sestra Rudimáková	124 %
Hovanšáková	90 %
Jasočková	90 %
Javanká	90 %

ner gewissen Zeit zu qualifizierteren Arbeiten eingeteilt. Dies geschah dank ihrer Arbeitsamkeit, ihres Fleißes und des Interesses an einer weiteren Ausbildung in diesem Fachgebiet. Sie besuchten beispielsweise Fachschulungen. So wurden die Nonnen paradoxer Weise regelmäßig als beste Angestellte ausgerufen. Dem damaligen Direktor wurde bei einer Versammlung im Betrieb vorgeworfen, dass er die Schwestern bevorzuge. Letztendlich erlaubte er ihnen sogar, sich im Internat eine Kapelle einzurichten. Ruhig antwortete er darauf: „Ich würde keine fünf Nonnen für zwanzig Fabrikarbeiter hergeben. Die haben Sie noch nie durchs Fenster faulenz sehen.“¹⁸ Die Betriebe hätten ein großes Problem gehabt, hätten sie die Ordensschwestern entlassen müssen, ließen viele hören. Aufgrund der Tatsache, dass sie gute Arbeiterinnen waren, fiel es der Referentin schwer, im Betrieb Disziplinarmaßnahmen gegen die Nonnen auszuhandeln. (Bild Nr. 12)

Finanzielle Vergütung

Die Schwestern beschwerten sich berechtigter Weise über einige Verhältnisse im Betrieb. Sie wurden beispielsweise unter Androhung des Einbehalts der Lebensmittelmarken dazu genötigt, am Sonntag zu arbeiten. Auch störte sie die fehlende Lohnabrechnung. Diese Beschwerde zeigte sich als berechtigt und nach vielen Mahnungen konnte Abhilfe geschaffen werden. Die ursprüngliche Vergütung für die Arbeit der Schwestern war eine Art Taschengeld¹⁹, welches anschließend durch einen Lohn ersetzt wurde. Ihren Lohn traten die Schwestern an die Vorsteherinnen ab, welche nicht in der Fabrik arbeiteten. Diese wirtschafteten nach bestem Ermessen mit den finanziellen Mitteln. Die Vorsteherin der ungarischen Schwestern der Kongregation des Heiligsten Erlösers beispielsweise bezahlte, was für das Fungieren des Ordens nötig war sowie die monatlichen Gebühren. Den restlichen Betrag gab sie in einzelne Umschläge, beschriftet mit den Namen aller Schwestern. Diese konnten ihr Geld zu jeder Zeit nach eigenem Erwägen verwenden. Es ist jedoch bezeichnend, dass sich lediglich zwei Schwestern ihren Verdienst für ihren eigenen Bedarf behielten. Diese beiden standen im Konflikt zu den anderen Ordensmitgliedern im Internat. Die monatlichen Gebühren bestanden aus den Mietzahlungen sowie den Strom- und Heizungskosten, welche die Schwestern 1954 zu zahlen begannen. Die Dominikanerinnen beispielsweise aßen lediglich mittags in der Betriebskantine. Eine blieb stets zu Hause und bereitete den anderen Schwestern das Essen.²⁰

Sollten die Nonnen an kirchlichen Feiertagen oder Sonntagen zur Arbeit antreten, weigerten sie sich und mussten diese anschließend unbezahlt nacharbeiten. Das Nacharbeiten war nur zu Beginn möglich. Im Mai 1952 wurde diese Variante vor allem seitens der Staatsorgane verhindert. Nach Konflikten bezüglich dieser Angelegenheit und der Einführung exemplarischer Strafen, wie zum Beispiel Besuchsverbot oder die Verweigerung von Passagierscheinen, begannen die Schwestern an den kirchlichen Feiertagen zu arbeiten. Trotz allem blieben die Sonntage recht unakzeptabel.

uvázení. Například u maďarských sester Kongregace Největějšího Vykupitele představená zaplatila, co bylo potřeba pro fungování řadu a každ měsíční poplatky. Zbylý obnos pak dala do jednotlivých obálek se jménem každé sestry a ta mohla kdykoli tuto částku použít dle vlastního uvázení. Je však příznačné, že pouze dvě sestry si svůj výdělek následně nechávaly pro svou vlastní potřebu. Tyto sestry byly na internátě ve sporu s ostatními členkami svého řádu. Každ měsíční poplatky se skládaly z nájemného a od roku 1954 si řeholnice začaly platit i otop a elektřinu. Např. sestry dominikánky braly ze závodní jídelny pouze obědy, doma zůstala jedna sestra a ta připravovala ostatním sestrám jídlo.²⁰

Pokud byly vyhlášeny pracovní dny v době církevních svátků nebo neděle, odmítly sestry do práce nastoupit, tyto dny pak bezplatně napracovaly. Možnost napracování jim byla zpočátku umožněna, ale v květnu 1952 již jim bylo toto zamezeno a to především ze strany státních orgánů. Po sporech v této věci a zavedení exemplárních trestů, jako zákaz návštěv a neudělení propustek, sestry v církevní svátky začaly do práce docházet. Nicméně neděle zůstaly zcela neprůchodné.

Konec působení řeholnic v textilním závodu Benar

Státní úřad pro věci církevní vypracoval „Plán uvolnění řeholnic“, který měl postupně proběhnout od konce roku 1954 do června 1955. Řeholnice měly být z průmyslu vyměněny za civilní zaměstnance a všechny odsunuty na méně viditelná místa. Tento plán se však nabíral značně zpoždění, neboť ještě v srpnu 1956 do závodu přišlo dalších 32 sester. Řeholnice postupně opouštěly Benar a byly umísťovány do různých charitních domů a ústavů, aby byly více ukryté před zraky veřejnosti. Například sestry z Kongregace sester dominikánek byly z Františkova nad Ploučnicí dne 21.5.1954 přesunuty do Svojkovic u České Lípy. Zde působily v domově důchodců, který byl umístěn v místním zámečku. Ve stejný den změnily působiště i členky Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže, zaměřily do charitního domu v Litoměřicích.

Závěr

Kláštéry s řeholnicemi byly pro komunistický režim velkým problémem, především pro nezávislost jejich komunit. Řeholní řády totiž nebyly podřízeny místní diecézní hierarchii a jejich pozice byla tak zcela odlišná od diecézních kněží. Komunistům vadila právě nezávislost řeholnic, jejich oddanost víře a loajálnost k představeným. To značně ztěžovalo možnosti ovládnutí těchto komunit. Státní orgány se snažily co nejvíce zneprůjemňovat řeholním řádům jejich víru a tím i jejich život. Pokud se zde soustředíme na řeholní sestry, ty byly nuceny často vykonávat těžkou práci a bydlet v nevyhovujících podmínkách, zcela odtržené od svých domovských klášterů. Přes tyto jim kladené překážky se řeholnice nevzdaly svého řádového života. Snaha státních orgánů způsobit rozkol mezi řeholnicemi, podle hesla rozděl a panuj, se ukázala jako neúčinná a měla tak zcela opačný efekt. Sestry se tím více stmelily ve své víře.

Das Ende des Einsatzes der Nonnen im Textilbetrieb Benar

Das Staatsamt für kirchliche Angelegenheiten erarbeitete einen „Freistellungsplan“ für die Nonnen, welcher schrittweise von Ende 1954 bis Juni 1955 durchgeführt werden sollte. Die Nonnen in den Fabriken sollten gegen zivile Arbeiter eingetauscht werden und an weniger sichtbare Orte versetzt werden. Dieser Plan erfüllte sich jedoch erst bedeutend später, denn im August 1956 kamen weitere 32 Schwestern in den Betrieb. Die Ordensschwestern verließen Benar allmählich und wurden in verschiedenen karitativen Häusern und Anstalten eingesetzt, damit sie vor den Blicken der Öffentlichkeit geschützt waren. Die Schwestern der Kongregation der Dominikanerinnen beispielsweise wurden am 21.05.1954 von Františkov nad Ploučnicí nach Svojkovice bei Česká Lípa (Böhmisch Leipa) versetzt. Hier wirkten sie im Altenheim, welches sich im dortigen Schloss befand. Am gleichen Tag änderte sich auch die Wirkungsstätte der Mitglieder der Kongregation der Barmherzigen Schwestern vom Heiligen Kreuz. Sie machten sich in die Caritas nach Litoměřice (Leitmeritz) auf.

Schlussfolgerung

Die Klöster mit den Mönchen und Nonnen und vor allem die Unabhängigkeit derer waren für das kommunistische Regime ein großes Problem. Die Orden waren der diözesanen Hierarchie nicht untergeordnet und ihre Position war somit komplett anders, als die der Diözesanpriester. Die Kommunisten störten sich an der Unabhängigkeit der Ordensmitglieder, ihrer Glaubenshingabe sowie deren Loyalität gegenüber den Vorstehern. Dies erschwerte die Chance, diese Gemeinschaften zu beherrschen, bedeutend. Die Staatsorgane bemühten sich, den Orden den Glauben und damit ihr Leben so unangenehm wie möglich zu gestalten. Konzentrieren wir uns auf die Nonnen, so lässt sich sagen, dass sie oft zu schwerer Arbeit gezwungen wurden und unter unangebrachten Bedingungen leben mussten, komplett abgeschnitten von ihren Heimatklöstern. Trotz der Hindernisse, mit denen sie konfrontiert wurden, gaben die Schwestern ihr Leben im Orden nicht auf. Die Bemühungen des Staates, im Sinne „teile und herrsche“ eine Spaltung der Gemeinschaft herbeizuführen, zeigten sich als zwecklos und hatten eher gegenteilige Effekte. Der Glauben schweißte die Schwestern nur noch mehr zusammen.

Literatur

Vlček, Vojtěch, Ženské řehole za komunismu 1948–1989, Olomouc 2005

Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003

Balík, Stanislav, Hanuš, Jiří, Katolická církev v Československu 1945–1989, Brno 2013

Balík, Stanislav, Hanuš, Jiří, Katolická církev v Československu 1948–1953, Brno 1993

Literatura

Vlček, Vojtěch, Ženské řehole za komunismu 1948-1989, Olomouc 2005

Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003

Balík, Stanislav, Hanuš, Jiří, Katolická církev v Československu 1945–1989, Brno 2013

Kaplan, Karel, Stát a církev v Československu 1948-1953, Brno 1993

Prameny

SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, K – 1075,144, 147, 148

SOkA Most, fond BENAR, n. p., Benešov nad Ploučnicí, K – 1823

SOkA Most, fond Okresní národní výbor Děčín, K – 999

Internetové zdroje

<https://www.dominikanky.cz/>

<http://www.congregatio-jesu.tode.cz/>

<http://cssr.cz/cz/home>

<http://notredame.cz/>

<https://www.klaster-km.cz/>

<https://cs.wikipedia.org/>

Kongregace sester dominikánek

První kláštery sester dominikánek byly v českých zemích založeny již ve 13. století. Česká kongregace sester dominikánek se od svého založení věnuje především výchově a vyučování. Podle konkrétních potřeb a možností se zapojuje i do jiných činností, např. do charitativních služeb nebo rozličných prací ve farnostech a církevních institucích.

Congregatio Jesu - Anglické panny

Založila ji Angličanka Mary Wardová (1585–1645) roku 1609 ve flanderském městě Saint-Omer. Oficiální název kongregace Anglických panen je Congregatio Jesu. Hlavním posláním Anglických panen je výchova ve školách a péče o potřebné v domovech důchodců a v nemocnicích. Hlavní náplní její činnosti je výchova a vzdělávání české dívčí mládeže. V Čechách byl první dům založen roku 1747 v Praze na Malé Straně.

Kongregace Školských sester de Notre Dame

Kongregace Chudých školských sester de Notre Dame byla založena roku 1853 v Hyršově na Domažlicku poté, co se nepodařilo uvést do Čech sestry ze stejnojmenné bavorské kongregace. Mateřinec tohoto společenství byl v letech 1854-1950 v Horažďovicích, proto byly školské sestry nazývány také „horažďovické sestry“ nebo „notredamky“. Patřily k nejpočetnějším řeholním společenstvím v českých zemích. Jejich činnost je orientována na výchovu a vzdělání, před rokem 1950 provozovaly celou řadu různých typů škol, předškolních zařízení a sirotčinců.

Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele

Sestry řádu Nejsvětějšího Vykupitele, jinak také nazývané redemptoristky jsou kontemplativní ženskou větví redemptoristů. Založila je roku 1731 ctihodná Marie Celeste

Quellen

SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, K – 1075,144, 147, 148

SOkA Most, fond BENAR, n. p., Benešov nad Ploučnicí, K – 1823

SOkA Most, fond Okresní národní výbor Děčín, K – 999

Internetquellen

<https://www.dominikanky.cz/>

<http://www.congregatio-jesu.tode.cz/>

<http://cssr.cz/cz/home>

<http://notredame.cz/>

<https://www.klaster-km.cz/>

<https://cs.wikipedia.org/>

Die Kongregation der Dominikanerinnen

Die Ersten Dominikanerinnenklöster in den böhmischen Ländern wurden bereits im 13. Jahrhundert gegründet. Die Böhmisches Kongregation der Dominikanerinnen widmet sich seit ihrer Gründung vor allem der Erziehung und dem Unterrichten. Je nach konkretem Bedarf und Möglichkeiten beteiligt sie sich auch an anderen Tätigkeiten, zum Beispiel in karitativen Diensten oder an verschiedenen Arbeiten in Pfarreien und kirchlichen Institutionen.

Congregatio Jesu – Die Englischen Fräulein

Gegründet wurde dieser Orden 1609 von der Engländerin Mary Wardová (1585–1645) in der flandrischen Stadt Saint-Omer. Die offizielle Bezeichnung der Kongregation der Englischen Fräulein ist Congregatio Jesu. Die Hauptberufung der Englischen Fräulein ist die Schulerziehung und die Pflege von Bedürftigen in Altenheimen und Krankenhäusern. Ihre Hauptaufgaben sind Erziehung und Bildung tschechischer junger Mädchen. Das erste Haus in Böhmen wurde 1747 auf der Kleinseite in Prag gegründet.

Die Kongregation der Schulschwestern von Unserer Lieben Frau

Die Kongregation der Armen Schwestern von Unserer Lieben Frau wurde 1853 in Hyršov (Hirschau) im Bezirk Domažlice (Taus) gegründet nachdem es nicht gelungen war, die Schwestern der gleichnamigen bayrischen Kongregation nach Böhmen zu bringen. Das Kloster dieser Gemeinschaft war von 1854 bis 1950 in Horažďovice, deshalb wurden die Schulschwestern auch „Horaschdowitznerinnen“ oder „Notredamerinnen“ genannt. Sie gehörten zu den größten Ordensgemeinschaften der böhmischen Länder. Sie konzentrierten sich auf Erziehung und Bildung. Vor 1950 betrieben sie eine Reihe verschiedener Schultypen, Vorschuleinrichtungen und Waisenheime.

Die Kongregation des Heiligsten Erlösers

Die Schwestern des Ordens des Heiligsten Erlösers, auch Redemptoristinnen genannt, sind ein kontemplativer Zweig der Redemptoristen. Gegründet wurde er 1731 von der ehrwürdigen Marie Celeste Crostarosa (1696–1755) im süditalienischen Städtchen Scale. Ihr Leben bestand aus Gebet, Gemeinschaft, tagtäglicher Arbeit (Nähen von Paramenten, Gartenarbeit, Studium, Übersetzungsarbeiten), gemeinsamer Entspannung und Gastfreundschaft,

Crostarosa (1696–1755) v jihoitalském městečku Scale. Náplní života sester je tedy modlitba, život ve společenství, každodenní práce (šití parament, zahradnictví, studium, překladatelská práce), společná rekreace a pohostinství, které je nejen pohoštěním, ale časem na vyslechnutí problémů hostů a modlitbou za jejich potřeby.

Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže

Založení řeholního společenství Milosrdných sester svatého Kříže spadá do poloviny 19. století. K současnému poslání řádu patří doprovázení nemocných a umírajících, poskytování duchovního zázemí. Zakládání nových sociálních i vzdělávacích děl ve prospěch lidí odsunutých na okraj společnosti a pro povznesení důstojnosti ženy umožňuje rozkvet tří provincií v Indii. Podobně i na Tajvanu, v Ugandě, Brazílii a ruském Permu se sestry zapojují do rozmanité pastorální a sociální pomoci dětem, nemocným a chudým.

Poznámky:

- ¹ Zákon č. 217/49 Sb. ustanovil Státní úřad pro věci církevní a dalším byl zákon č. 218/49 Sb. o hospodářském zabezpečení církvi a náboženských společností, kterým byla církev zbavena své ekonomické základny, která byla oslabena již revizí pozemkovou reformou.
- ² Pozemková reforma vyhlášena zákonem č. 142/1947 Sb. z roku 1947. Tato revize zestátnila všechny zemědělské a lesní celky větší než 50ha, tím došlo k odejmutí většiny církevní lesní a zemědělské půdy, nicméně toto opatření nestačilo a po únoru 1948 byl zákonem č. 46/1948 Sb. novou pozemkovou reformou církvi odňat i zbytek pozemků.
- ³ Úkolem tohoto úřadu byl ekonomický, správní i personální dohled nad všemi církvemi. Úřad se také věnoval vydávání publikací. Úřad byl zrušen vládním nařízením č. 19/1956 Sb. a jeho pravomoc následně přešla pod Ministerstvo školství a kultury, kde bylo zřízeno za tímto účelem Církevní oddělení.
- ⁴ Duchovní mohl vykonávat činnost jen se státním souhlasem, platy duchovních zajišťoval stát, opravy nemovitostí měl také zajišťovat stát – což se nedělo a architektonicky hodnotné stavby chátraly.
- ⁵ Akce K proběhla v dubnu 1950. Kláštery byly obsazeny a řeholníci svezeni do vybraných internačních klášterů. Tato násilná akce, na rozdíl od Slovenska, se v českých zemích nesetkala s větším odporem obyvatelstva. Význam této akce nebyl pouze politický, ale i ekonomický, došlo k přesunu obrovského majetku.
- ⁶ Ze vzpomínek, již zesnulých, sester z řádu Anglických panen Marie Raškové a Alžběty Šoltýsově. Bylo osloveno několik dalších žijících pamětníků, nicméně nové informace, tato velice příjemná setkání nepřinesla.
- ⁷ Balík, Stanislav, Hanuš, Jiří, Katolická církev v Československu 1945–1989, Brno 2013
- ⁸ Vzhledem k velkému množství řádových sester působících v nemocnicích a nedostatku civilního personálu, nebylo možné je z těchto zařízení rychle odstranit, proto došlo k jejich postupnému vyřazování. Výměna řádových sester v nemocnicích za civilní zaměstnance byla dovršena až v roce 1962.
- ⁹ V roce 1953 byl vypracován plán „B“ na zrušení všech ženských řádů a kongregací. Akce byla několik dní před zahájením zrušena z důvodu politické situace ve východním bloku, měnová reforma v Československu, nepokoje v Maďarsku, boj o moc v Sovětském svazu po smrti Stalina.
- ¹⁰ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹¹ Tato akce nepřinesla požadovaný efekt, v roce 1954 se od ní upustilo a část představených byla propuštěna.
- ¹² Do Hejnické izolace přišla představená Dominikánek jako třetí. Po 3 a 1/4 roku 10. 10. 1955 odcházela jako poslední. Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹³ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹⁴ Revoluční odborové hnutí.
- ¹⁵ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹⁶ Vlček, Vojtěch, Ženské řehole za komunismu 1948–1989, Olomouc 2005
- ¹⁷ Vlček, Vojtěch, Ženské řehole za komunismu 1948–1989, Olomouc 2005
- ¹⁸ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹⁹ Na místo peněz sestry přijímaly věcnou pomoc, ošacení, stravu a ubytování.
- ²⁰ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003

bei welcher es sich nicht nur um Bewirtung handelte, sondern später auch um das Anhören der Probleme der Gäste und Gebete für deren Bedürfnisse.

Die Kongregation der Barmherzigen Schwestern vom Heiligen Kreuz

Die Gründung der Ordensgemeinschaft der Barmherzigen Schwestern vom Heiligen Kreuz wird auf Mitte des 19. Jahrhunderts datiert. Zur derzeitigen Berufung des Ordens gehört die Begleitung Kranker und Sterbender sowie die Bereitstellung eines geistlichen Umfeldes. Die Gründung neuer sozialer und edukativer Werke für Menschen am Rande der Gesellschaft sowie zur Stärkung der Würde der Frauen ermöglicht den Aufschwung in drei Provinzen in Indien. Ähnlich engagieren sich die Schwestern auch in Taiwan, Uganda, Brasilien sowie im russischen Perm in der vielseitigen pastoralen und sozialen Hilfe für Kinder, Kranke und Arme.

Poznámky:

- ¹ Das Gesetz Nr. 217/49 ernannte das Staatsamt für kirchliche Angelegenheiten. Ein weiteres war das Gesetz Nr. 218/49 über die wirtschaftliche Absicherung der Kirche und religiöser Gemeinschaften. Durch dieses Gesetz wurde der Kirche ihre ökonomische Grundlage genommen, welche bereits durch die Revision der Grundstücksreform geschwächt wurde.
- ² Grundstücksreform, festgelegt durch das Gesetz Nr. 142/1947 von 1947. Diese Revision verstaatlichte sämtliche Landwirtschafts- und Waldeinheiten mit mehr als 50ha. Dadurch kam es zur Abgabe des Großteils dieser Grundstücke. Diese Maßnahme reichte jedoch nicht aus und nach Februar 1948 wurden der Kirche die restlichen Grundstücke durch die neue Grundstücksreform im Gesetz Nr. 46/1948 entwendet.
- ³ Die Aufgabe dieses Amtes war die ökonomische, personelle und Verwaltungsaufsicht über alle Kirchen. Das Amt befasste sich auch mit der Veröffentlichung von Publikationen. Das Amt wurde durch die Verordnung Nr. 19/1956 abgeschafft und seine Befugnis fiel anschließend unter das Ministerium für Schule und Kultur, welches zu diesem Zwecke eine Kirchenabteilung einrichtete.
- ⁴ Ein Geistlicher konnte seine Tätigkeit nur mit staatlicher Zustimmung ausführen. Die Löhne der Geistlichen deckte der Staat ab. Auch für die Instandhaltung der Immobilien sollte der Staat aufkommen – was er jedoch nicht tat und die architektonisch wertvollen Bauten so zu verfallen begannen.
- ⁵ Die Aktion fand im April 1950 statt. Die Klöster wurden besetzt und die Ordensschwester in Internierungsklöster gebracht. Dieses gewaltsame Vorgehen traf in den böhmischen Ländern, im Gegenteil zur Slowakei, auf keinen größeren Widerstand der Bevölkerung. Die Bedeutung dieser Aktion war nicht allein politisch, sondern auch ökonomisch. Es kam zu einer riesigen Eigentumsumlagerung.
- ⁶ Aus den Erinnerungen der bereits verstorbenen Schwestern des Ordens der Englischen Fräulein Marie Rašková und Alžběta Šoltýsová. Es wurden viele weitere überlebende Zeitzeugen befragt. Neue Informationen gingen aus diesen sehr angenehmen Treffen jedoch nicht hervor.
- ⁷ Balík, Stanislav, Hanuš, Jiří, Katolická církev v Československu 1945–1989, Brno 2013.
- ⁸ Die vielen in Krankenhäusern arbeitenden Ordensschwestern füllten das knappe zivile Personal auf. Da sie aus diesen Einrichtungen nicht so schnell abgezogen werden konnten, wurden sie schrittweise ausgegliedert. Der Austausch der Ordensschwestern gegen zivile Angestellte wurde erst 1962 vollendet.
- ⁹ Im Jahre 1953 wurde Plan B zur Auflösung aller Frauenorden und -kongregationen ausgearbeitet. Die Aktion wurde einige Tage vor Beginn aufgrund der politischen Situation im Ostblock, der Währungsreform in der Tschechoslowakei, der Unruhen in Ungarn und dem Machtkampf in der Sowjetunion nach Stalins Tod abgesagt.
- ¹⁰ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹¹ Diese Aktion erbrachte nicht ihren erhofften Effekt. Im Jahre 1954 wurde von ihr abgesehen und ein Teil der Vorsteherinnen wurde freigelassen.
- ¹² Die Vorsteherin der Dominikanerinnen kam als Dritte in die Haindorfer Isolation. Am 10.10.1955 verließ sie diese nach 3 1/4 Jahren als Letzte. Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹³ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹⁴ Revolutionäre Gewerkschaftsbewegung (Revoluční odborové hnutí)
- ¹⁵ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹⁶ Vlček, Vojtěch, Ženské řehole za komunismu 1948–1989, Olomouc 2005
- ¹⁷ Vlček, Vojtěch, Ženské řehole za komunismu 1948–1989, Olomouc 2005
- ¹⁸ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003
- ¹⁹ Statt Geld erhielten die Schwestern sachliche Unterstützung, Bekleidung, Verpflegung und Unterkunft.
- ²⁰ Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939–1989, Brno 2003

Československá republika

Okres: Prievidza

Číslo domovského listu: 244/1946

Obec: Štúrovo.

Domovský list

výbor v Štúrovcích potvrdzuje,
že Anna Pekárová
obyvateľka v Štúrovcích zamestnaná kláštorská sestra
narodený dňa 22. okt. 1921 v Štúrovcích
rodinného stavu slobodná od dňa narodenia

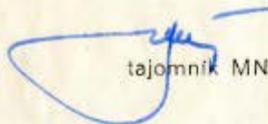
má v tejto obci domovské právo

na základe §-u 6 zák. čl. XXII. z roku 1886, alebo na základe §-u
zákona zo dňa 5. decembra 1896, číslo 222. r. z. a usnesenia zastupiteľstva obce zo dňa
----- číslo -----

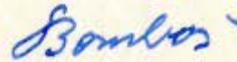
Menovaný(á) mal(a) predtým domovské právo v -----
na základe §-u -----, zák. XXII. z roku 1886 -----

Tento domovský list vystavuje sa cieľom k občianskej legitimácii.

v Štúrovcích dňa 20. okt. 1946.

tajomník MNV.

predseda MNV.

vlastnoruč. podpis majiteľa listu.

Milěj Aničke!

Bud' zbožná, rada modli sa,
modlitba osvára nebesá!

Sláskou vpísala
Františkov n/Pl., 26. III. 1951. M. E. Rudinská,
F. B. M. V.

